

Viðmerking:

Frá heimastýrisskipan til ríkjafelagsskap og fullveldi

Allir flokkar vilja, at føroyingar fá evsta vald í egnum landi, og allir flokkar vilja, at vit gera ein nýggjan samstarvssáttmála við Danmark. Grundlógin kann tryggja, at bæði hesi ynski verða uppfyllt.

Eftir at hava lisið Hvítubók og fylgt eitt sindur við í aðalordaskiftinum og kjakinum aftaná, kann ein gera sær nakrar tankar um, hvørt nakar møguleiki er fyri, at fáa allar flokkar at semjast um eina felags kós fyri framtíðar ríkisráttarlígu stöðu Føroya.

Verður alt smáligt partapolitiskt og persónligt siðlægt frá, stendur hetta eftir:

Sambandsflokkurin vil, at Føroyar og Danmark skulu vera javnbjóðis partar í einum felagsskapi. Hann hevur lagt fram eitt uppskot um broytingar, men leggur dent á, at talan er um eitt samráðingarplegg. Einasta treyt floksins er, at Føroyar verða verandi í "ríkisfelagsskapi" við Danmark.

Javnaðarflokkurin vil, at føroyskir myndugleikar skulu hava evsta vald í Føroyum, og at ein samveldissáttmáli skal gerast við Danmark um samstarvið framyvir. Flokkurin setir kortini eisini sum treyt, at Føroyar verða verandi í "ríkisfelagsskapi" við Danmark.

Landsstýrissamgongan vil, at Føroyar fáa fullveldi. Tað merkir, at Føroya Løgting fær evsta vald og fulla ábyrgd av øllum føroyskum viðurskiptum. Men samgongan vil eisini, at gjørdur verður ein sáttmáli við Danmark um tætt og umfangandi samstarv. M.a. er atlanin, at føroyingar og danir eftir teirri nýggju skipanini skulu hava fulla rættindi hvør hjá øðrum. Landsstýrissamgongan

við sjálvstýrismálum hevur ferð eftir ferð lagt dent á, at samgongan ikki stílar ímóti eini skipan, har alt samstarv við Danmark heldur uppat. Tað er ikki talan um kvettning ella loysing, men ein sáttmála sum ásetir, at vit samstarva við Danmark sum javnbjóðis partur. Onkur hevur nevnt hetta ein "ríkjafelagsskap" - t.v.s. ein felagsskap av tveimum ríkjum.

Miðflokkurin hevur víst atlan landsstýrisins væl vild, men tekur ikki støðu til sáttmálan, fyrr enn tað sæst, hvat úrslit spyrst burtúr samráðingunum.

Viðvíkjandi blokkstuðulinum hava allir flokkar á Føroya Løgtingi boðað frá, at hann eigur at verða minkaður burtur. Løgtingið er samt um, at Føroyar skulu hava ein sjálvberandi búskap.

Frá ríkisfelagsskapi til ríkjafelagsskap

Við hesum í huga kann staðfestast, at flokkarnir standa ikki longur hvør frá øðrum enn, at tað saktans átti at borið til at gjørt semju um eina felags stöðu. Men hví er henda semja so ikki gjørd? Hvat er tað sum skilir partarnar?

Jú tað er, at meðan Sambands- og Javnaðarflokkurin vilja hava ein ríkisfelagsskap, so vil samgongu-meirilutin hava ein ríkjafelagsskap.

Hvør er munurin á hesum?

Ríkisfelagsskapur er sum kunnugt tað, sum verður brúkt til at lýsa okkara verandi stöðu - og tað er í veruleikanum eitt sera misvísandi hugtak. Tað er jú ikki nakar felagsskapur millum ríki. Danska ríkið er ikki ein felagsskapur - tað er eitt

eindarríki. Tað er eingin úti í heimi sum tosar um tað grønlenska-danska-føroyska ríkið. Tað finst nevniliga ikki. Tað finst bara eitt danskt ríki. Orðið ríkisfelagsskapur er tiskil eitt misvísandi heiti fyri tað danska eindarríkið.

Hvat ríkjafelagsskapur er, er eingin ivi um. Tað er ein felagsskapur av ríkjum. Í einum ríkjafelagsskapi ber til at hava greiðar linjur fyri samstarvinum millum ríkin, tí partarnir eru sjálvstøðugir, og hava evsta vald í egnum landi. Um Føroyar og Danmark ganga saman í ríkjafelagsskap, kunnu vit byggja upp eitt virðiligt samstarv millum javnbjóðis partar.

Tað er hetta sum allir flokkar siga seg ynskja. Men tað ber ikki til, so leingi Føroyar eru partur av tí danska eindarríkinum. Fortreytin fyri javnbjóðis samstarvi, er javnbjóðis útgangsstøði. Fortreytin er, at føroyingar fáa evsta vald í egnum landi.

Grundlógin kann tryggja ríkjafelagsskapin

Sum nevnt omanfyri tykja fortreytirnar at vera til staðar fyri eini breiðari semju um spurningin. Men hvussu kunnu partarnir mótast? Hvussu ber til at tryggja, at vit bæði fáa evsta vald og samstarvssáttmála við Danmark?

Taka vit Sambands- og Javnaðarflokkin fyrst, so mugu teir flyta seg í spurninginum um tann sokallaða ríkisfelagsskapin. Meina teir tað í álvara tá teir siga, at vit skulu samstarva við Danmark sum javnbjóðis partur, so noyðast teir at ganga frá kravinum um, at vit framhaldandi skulu vera partur av tí danska eindar-

ríkinum, og tiskil undir donskum valdi.

Afturfyri eigur samgongan at ganga við til eina skipan sum gevur fulla vissu fyri, at vit framhaldandi fara at hava tætt samband við Danmark eftir at vit hava fingið fullveldi. Karmurin um hetta samstarv kundi verið nevndur ein ríkjafelagsskapur.

Ein nevnd, har tá mátti borið til at funnið saman um hetta, er grundlógarnevndin. Har eru allir flokkar umbodaðir.

Grundlógaruppskotið ásetir sjálvsagt, at lögtingið fær evsta vald í landinum. Men í grundlógina kundi eisini verið sett ein grein, sum ásetir, at Føroyar verða í ríkjafelagsskapi við Danmark til ein meiriluti (t.d. 50% av øllum ið hava valrætt) ynskja nakad annað. Eingin við demokratiskum hugburði kann vera ímóti eini slíkari grein.

Um uppskotið verður samtykt fer tað tiskil at hava við sær, at vit fara frá eini heimastýrisskipan, ið bert er tryggjað við fólkatingslóg, til ein grundlógartryggjaðan ríkjafelagsskap og fullveldi.

Tað hevði tánt allari tjóðini til heiður og sóma, um tey fólkalvaldu funnu saman í hesum álvarsmáli, ið við kemur okkum øllum og fer at hava stóra ávirkan á samfelag okkara í allan framtíð. Málið er alt ov álvarssamt til at verða nýtt til partapolitiska kapprenning eftir atkvøðum.

Gud gevi at øll tit fólkalvaldu fyri einaferð skyld kundu staðfest saman ein maður. Tað hevði styrkt álit og umdømi tykkara manna millum, bæði her á landi og aðrastaðni.

Absalon Absalonsen

Robert Mohr Poulsen til minnis

Nú er longu yvir 10 mánaðir síðan Robert andaðist. Kom at kenna Robert, meðan hann var í læru hjá Hans B. Arge, smiðjumeistara. Robert búði tá úti í Grønlandi. Seinri flutti hann við familju síni heim í Dr. Jakobsensgøtu, har tey bygdu sær hús. Aftaná at vera flutt og vit nærum blivu grannar, vaks ein vinskapur millum hansara familju og okkara. Robert var meginpartin av lívi sínum sjómaður, og sigldi hann øll krígsárin.

Aftaná krígslok fór hann niður til Danmarkar, har hann tók prógv sum maskinmeistari. Umframt at hava siglt við sluppum, trolarum, sigldi hann fleiri ár sum maskinmeistari við bátum hjá Mjólkaforýningini og Strandfaraskipum Landsins, og í farmasigling uttanlands.

Tey seinastu árin var hann í vinnu hjá Tórs-havnar kommunu, har hansara styrki og arbeiðshegni kom væl við.

Robert var fakfelagsmaður burtur av, og var hann nevndarlimur í Havnar Arbeiðsmannafelag í fleiri ár. Eisini var hann ein av álitismenninum í flokksleiðslu Javnaðarfloksins, har hann vardi tey veiku í samfelagnum. Robert var hjálpsamur og trúfastur og ongantíð bangin fyri at rætta eina hjálpanði hond.

Hvíl í friði.

Jákup Sune

Føroyar sum partur av norður-atlantisku verjusingonguni

Almennur fyrilestur verður á Fiskirannsóknarstovuni í kvöld 15. des. 1999 kl. 20.00 Jákup Thorsteinsson, Dr. Phil., heldur fyrilestur, ið hann kallar: Føroya sum partur av norðuratlantisku verjusingonguni. Hetta er annar fyrilestur í røðini við evnum m.a. úr Hvítubók

Jákup Thorsteinsson hevur skrivað ríttgerð um søgulu-statsrættarlígu viðurskipti Føroya og Danmarkar millum við serligum atlit til politisku stöðu í 19. øld. Seinri hevur hann fort granskning sína á hesum øki fram móti nútíðini. Hann var limur í

stýrisbólkinum, sum Landsstýrið setti at kanna hernaðarmáli (NATO- og loranmáli) í Føroyum í 50- og 60-árunum, og hann hevur savið inn søguligt keldutílfar hesum viðvíkjandi í Ríkisskjalasavninum í Keyptmannahavn og skjalasavni Landsstýrisins

í Tinganesi.

Við stöði í politisku hendingunum í Føroyum í 1940-árunum snýr fyrilesturin seg um hernaðarmál og politikk í Føroyum í 1950- og 60-árunum. Serlig evni, ið verða umrødd, eru heimastýrisslóg, innliman Føroya í NATO, ym-

isk hernaðarlígt áhugamál hjá NATO, USA og Danmark í Føroyum, føroyskur politikkur í hesum samahangi og politisku viðurskiptini Føroya og Danmarkar millum í nevnda tíðarskeiði.

Fróðskaparsetur Føroya

REPROZ
GRAFISKAR LOYSNIR

Tel +298 31 95 40
Fax +298 31 75 41
Alt innan prentilutur

Mail: jakzac@post.olivant.fo

Lesið eisini Sosialin á Internetinum

www.sosialurin.fo